

- Tkach, S. M. "Spetsialni ekonomichni zony v Ukraini: dosvid i novi priorytety prostorovoi orhanizatsii" [Special Economic Zones in Ukraine: Experience and New Priorities of Spatial Organization]. *Rehionalna ekonomika*, no. 3 (2016): 86–97. http://re.gov.ua/re201603/re201603_086_TkachSM.pdf
- Tkachuk, I. H., and Kropelnytska, S. O. "Novi pidkhody u zabezpechenni sotsialnoi efektyvnosti ta konkurentospromozhnosti terytorialnykh hromad (na prykladi klastera narodnykh khudozhnykh promysliv «Suziria»)" [New Approaches to Ensuring the Social Efficiency and Competitiveness of Local Communities (On the Example of the Cluster of Folk Arts and Crafts "Suziria")]. *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy. Klasteri ta konkurentospromozhnist prykordonnykh rehioniv*, no. 3 (2008): 177–191.
- Ustymenko, V. A. et al. *Terytorii priorytetnoho rozvytku yak instrument vyrishennia sotsialno-ekonomichnykh problem Donetskoï ta Luhanskoï oblasti* [Territories of Priority Development as a Tool for Solving Socio-economic Problems of Donetsk and Luhansk Regions]. Kyiv, 2021.

- Vasin, S. M., and Mamonova, O. A. "Priroda i sushchnost ponyatiya effektivnosti systemy upravleniya predpriyatiem" [The Nature and Essence of the Concept of Business Management System Effectiveness]. *Vektor nauki TGU*, no. 4 (2012): 229–232.
- Yachmenyova, V. M., Vysochyna, M. V., and Sulyma, O. I. *Efektyvnist upravlinnia diialnistiu promyslovoho pidpriemstva ta diahnostyka zahroz* [Effectiveness of Industrial Enterprise Management and Threat Diagnostics]. Simferopol: VD ARIAL, 2010.
- Yehorova, O. O. "Rezultatyvnist ta efektyvnist terytorii priorytetnoho rozvytku Ukrainy" [Efficiency and Effectiveness of Priority Development Territories in Ukraine]. *Naukovi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu. Seriya «Ekonomichni nauky»*, iss. 6, part 1 (2014): 181–187. http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_06/45.pdf
- Zablodska, I. V., Sieriebriak, K. I., and Balakirieva, O. M. "Kontsept teoretychnoho pereosmyslennia sotsialnoi yakosti zhyttia ukraintsev" [The Concept of Theoretical Reimplementation Social Quality of Life of Ukrainians]. *Chasopys ekonomichnykh reform*, no. 1 (2022): 71–85.

УДК 336.143:336.146: 336.2

JEL: H25; H71; H72

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-4-74-82>

ДОХОДИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ ВІЙНИ: ТРАНСФОРМАЦІЯ СТРУКТУРИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШОГО ФОРМУВАННЯ

©2022 ЛЕЩУХ І. В.

УДК 336.143:336.146: 336.2

JEL: H25; H71; H72

Лещух І. В. Доходи місцевих бюджетів в умовах війни: трансформація структури та перспективи подальшого формування

У статті названо фактори, які зараз впливають на формування дохідної частини місцевих бюджетів в умовах повномасштабної війни Росії проти України, а саме: бюджетно-податкова лібералізація; дерегуляція бізнесу; втрата потенціалу щодо сплати податків підприємств, які розміщені в регіонах, де нині ведуться активні бойові дії; звуження податкової бази. Проаналізовано динаміку формування дохідної частини місцевих бюджетів у січні – квітні 2022 р., здійснено її порівняння із аналогічним періодом попереднього року. Здійснено рейтингування регіонів України за обсягом формування доходів загального фонду місцевих бюджетів у розрахунку на 1-го мешканця в січні – квітні 2021 р. та січні – квітні 2022 р. Здійснено рейтингування регіонів України за обсягом зібраного податку з доходів фізичних осіб у розрахунку на 1-го мешканця в січні – квітні 2021 р. та січні – квітні 2022 р. Проаналізовано рівень виконання планових показників збору окремих податків до місцевих бюджетів (у розрізі регіонів). Виявлено: зниження питомої ваги регіонів, де велися чи ведуться активні бойові дії, в доходах загального фонду місцевих бюджетів України; недовиконання річних розписів зі збору податку на прибуток (у половині регіонів країни зібрано менше 30% від річного плану, з них у трьох регіонах – менше 20%); значне зниження ролі акцизного податку; значне зниження ролі плати за землю у формуванні дохідної частини місцевих бюджетів. Показано трансформацію структури дохідної частини місцевих бюджетів у бік посилення бюджетоутворюючої ролі ПДФО та, відповідно, зниження питомої ваги акцизного податку та плати за землю в усіх регіонах України, а також зниження частки єдиного податку в майже половині регіонів. Акцентовано на перспективах подальшого формування дохідної частини місцевих бюджетів, зокрема з урахуванням – з одного боку, лібералізації бюджетно-податкового законодавства, а з іншого – подальшого ведення активних бойових дій в Україні.

Ключові слова: місцевий бюджет, доходи місцевих бюджетів, податки та збори, структура доходів бюджету, регіональна економіка, війна.

Табл.: 5. **Бібл.:** 8.

Лещух Ірина Володимирівна – кандидат економічних наук, старший науковий співробітник відділу просторового розвитку, Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України (вул. Козельницька, 4, Львів, 79026, Україна)

E-mail: ira_leschukh@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3860-0728>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57223145503>

UDC 336.143:336.146: 336.2

JEL: H25; H71; H72

Leshchukh I. V. Revenues of Local Budgets in the Context of War: Transformation of the Structure, Prospects for Further Formation

The article names the factors that now affect the formation of the revenue side of local budgets in the context of Russia's full-scale war against Ukraine, namely: budget and tax liberalization; deregulation of business; loss of potential for paying taxes by enterprises located in regions where active hostilities are currently underway; narrowing of the tax base. The dynamics of formation of the revenue part of local budgets in January – April 2022 is analyzed, its comparison with

the same period of the previous year is carried out. The rating of the regions of Ukraine by the volume of formation of revenues in the general fund of local budgets per 1 resident in January – April 2021 and January – April 2022 is carried out. The rating of the regions of Ukraine by the amount of collected tax on personal income per 1 resident in January – April 2021 and January – April 2022 is carried out. The author analyzes the level of implementation of the planned indicators of collection of individual taxes to local budgets (in terms of regions). The results are as follows: the decrease in the revenues of the general fund of local budgets of Ukraine in the share of regions where active hostilities were conducted or are being conducted; underperformance of annual income tax collection lists (in half of the regions of the country less than 30% of the annual plan was collected, of which less than 20% was collected in three regions); significant reduction in the role of excise tax; significant reduction in the role of land payments in the formation of the revenue side of local budgets. The transformation of the structure of the revenue part of local budgets towards strengthening the budget-forming role of personal income tax and, accordingly, reducing the share of excise tax and land payments in all regions of Ukraine, as well as reducing the share of single tax in almost half of the regions, is shown. Prospects for further formation of the revenue side of local budgets are emphasized, taking into account particularly – on the one hand, liberalization of budget and tax legislation, and on the other – further active hostilities in Ukraine.

Keywords: local budget, local budget revenues, taxes and fees, budget revenue structure, regional economy, war.

Tabl.: 5. **Bibl.:** 8.

Leshchukh Iryna V. – PhD (Economics), Senior Research Fellow, Department of Spatial Development, Institute of Regional Research named after M. I. Dolishniy of the NAS of Ukraine (4 Kozelnytska Str., Lviv, 79026, Ukraine)

E-mail: ira_leschukh@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3860-0728>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57223145503>

Введення 24 лютого 2022 р. воєнного стану в Україні зумовило необхідність внесення змін до низки нормативних документів. У бюджетно-податковій сфері вектор змін в умовах війни було спрямовано в бік дерегулювання та зменшення податкового тиску на суб'єктів економіки. Проте очікувано, що таке послаблення вже в короткостроковому періоді результувалося деяким зниженням обсягів фактично сплачених податків та зборів до місцевих бюджетів, порівняно із плановими показниками, а також із аналогічними минулорічними показниками. Адже:

- ✦ *по-перше*, п. 69.1 підрозділу 10 розділу ХХ Податкового кодексу України регламентує звільнення платника податків від відповідальності з обов'язкового виконання податкових обов'язків (зокрема, дотримання термінів сплати податків та зборів, подання звітності тощо) у разі відсутності в нього можливості своєчасно виконати такий обов'язок. Де-факто, ця норма уможливіє несплату податків і зборів у поточному податковому періоді;
- ✦ *по-друге*, у регіонах, де нині ведуться активні бойові дії, було розміщено приблизно третину українських суб'єктів господарювання. Сьогодні їх потенціал щодо сплати податків втрачено;
- ✦ *по-третє*, об'єктивним наслідком повномасштабного військового вторгнення (а отже, і причиною істотного збільшення бюджетного дефіциту) стало звуження податкової бази.

Дослідженню різних аспектів функціонування бюджетної сфери присвячено чимало праць українських науковців, зокрема таких, як: Л. Бенювська [1],

О. Вінницька [2], М. Мельник [3], О. Павленко [4], О. Стащук [5], І. Сторонянська [6], Л. Таранюк [7] та ін. Разом із тим, сьогодні актуальними є дослідження функціонування бюджетної сфери в умовах шоку повномасштабної війни Російської Федерації проти України.

Мета статті – аналіз впливу війни Росії проти України на формування дохідної частини місцевих бюджетів України.

На тлі втрати ендегенного потенціалу регіонами України внаслідок воєнних дій (внутрішня та зовнішня міграція, безробіття та зниження ділової активності суб'єктів економіки) – з одного боку, та об'єктивної політики Уряду щодо дерегулювання та зменшення податкового тиску на суб'єктів економіки в умовах війни – з іншого, місцеві бюджети України характеризуються низьким рівнем виконання річних розписів (у половині регіонів країни він становив менше 30%), низькими темпами їх виконання, порівняно із січнем – квітнем 2021 р.

Разом із тим, за підсумками січня – квітня 2022 р. спостерігається перерозподіл питомої ваги регіонів у доходах загального фонду місцевих бюджетів України (у розрахунку на 1-го мешканця) на користь областей Західної та окремих областей Центральної України (табл. 1). Натомість суттєво знизилася частка регіонів, де велися (ведуться) активні бойові дії – Харківська, Донецька та Запорізька обл., а також м. Київ.

Також, зважаючи на активність бойових дій на півдні України, ймовірно, у найближчі місяці слід очікувати зниження частки Миколаївської та Одеської областей у доходах загального фонду місцевих бюджетів України.

У січні – квітні 2022 р. спостерігалася деяке зниження позицій регіонів, на яких ведуться активні бойові дії, у рейтингу формування доходів загального фонду місцевих бюджетів України в розрахунку на 1-го мешканця (табл. 2).

Статтю підготовлено в межах виконання НДР «Глобалізаційні чинники та ризики ендегенного розвитку регіонів України» (виконується за постановою Бюро відділення економіки НАН України від 27.08.2020 р., протокол № 7; № ДР 0121U111754).

**Динаміка частки регіонів у доходах загального фонду місцевих бюджетів України
в розрахунку на 1-го мешканця, %**

Область	Частка регіону в загальнодержавному показнику		
	Січень – квітень 2021 р., %	Січень – квітень 2022 р., %	Відхилення (+/-), в. п.
Львівська	6,0	6,87	0,87
Дніпропетровська	10,71	11,4	0,68
Івано-Франківська	2,24	2,52	0,27
Полтавська	4,23	4,5	0,27
Вінницька	3,16	3,38	0,22
Закарпатська	1,83	2,03	0,21
Хмельницька	2,55	2,71	0,16
Житомирська	2,49	2,63	0,15
Тернопільська	1,64	1,78	0,14
Волинська	1,85	1,98	0,13
Черкаська	2,58	2,69	0,11
Рівненська	2,1	2,2	0,1
Чернівецька	1,23	1,31	0,08
Луганська	1,24	1,3	0,06
Кіровоградська	2,01	2,07	0,06
Миколаївська	2,47	2,46	-0,01
Сумська	2,33	2,2	-0,12
Одеська	6,09	5,9	-0,19
Чернігівська	2,27	2,04	-0,23
Херсонська	1,76	1,47	-0,29
Запорізька	4,52	4,14	-0,38
Донецька	4,53	4,14	-0,39
Київська	5,92	5,43	-0,49
м. Київ	16,9	16,29	-0,61
Харківська	7,37	6,55	-0,82

Примітка:

- частка зросла;
- частка знизилася.

Джерело: розраховано та складено автором за даними [8].

Так, у розрахунку на 1-го мешканця до місцевих бюджетів надійшло 2981,7 грн, що на 255,9 грн більше, ніж у січні – квітні попереднього року. Лідерами за вказаним вище показником продовжують залишатися м. Київ, Дніпропетровська, Київська та Полтавська області. Вище середнього по країні за обсягом доходів загального фонду місцевих бюджетів України в розрахунку на 1-го мешканця у звітному періоді опинилася і Львівська область. Натомість свої позиції втратили Харківська та Запорізька області.

Упродовж досліджуваного періоду відбулася деяка трансформація структури дохідної частини місцевих бюджетів України на користь посилення бюджетоформуючої ролі ПДФО та, відповідно, зниження питомої ваги акцизного податку та плати за землю в усіх регіонах України, а також зниження частки єди-

ного податку в майже половині регіонів (табл. 3). Цікаво, що у структурі доходів загального фонду місцевих бюджетів (у розрізі регіонів; див. табл. 3) найвищою була частка ПДФО в бюджеті Луганської обл. – 83,3% (+11,4 в. п., порівняно з базовим періодом).

У середньому по країні в січні – квітні 2022 р. ПДФО було акумульовано 1918,4 грн у розрахунку на 1-го мешканця (+276,1 грн порівняно із аналогічним періодом 2021 р.) (табл. 4).

За 4 місяці 2022 р. у структурі дохідної частини місцевих бюджетів спостерігалася зростання частки місцевих податків і зборів – з 24,3% у базовому періоді до 27,4% у січні – квітні 2022 р. Таку трансформацію, насамперед, зумовило деяке зростання обсягу надходження єдиного податку (табл. 5).

Динаміка обсягів доходів загального фонду місцевих бюджетів України в розрахунку на 1-го мешканця, грн

Область	Січень – квітень 2021 р.	Область	Січень – квітень 2022 р.
м. Київ	5904,7	м. Київ	6183,8
Дніпропетровська	3529,8	Дніпропетровська	4126,4
Київська	3426,6	Полтавська	3733,2
Полтавська	3193,9	Київська	3390,6
Харківська	2897,4	Львівська	3105,2
Одеська	2660,3	Харківська	2826,0
Львівська	2485,1	Одеська	2810,2
Донецька	2484,9	Черкаська	2600,1
Чернігівська	2404,1	Кіровоградська	2565,2
Миколаївська	2310,1	Миколаївська	2527,7
Сумська	2285,4	Вінницька	2507,1
Черкаська	2268,8	Житомирська	2505,0
Кіровоградська	2256,4	Донецька	2485,6
Житомирська	2152,0	Хмельницька	2471,4
Вінницька	2138,2	Чернігівська	2386,2
Хмельницька	2121,0	Сумська	2386,1
Рівненська	1892,3	Волинська	2173,2
Волинська	1866,0	Рівненська	2155,7
Херсонська	1787,6	Івано-Франківська	2086,3
Луганська	1778,9	Луганська	2041,7
Івано-Франківська	1705,1	Тернопільська	1952,6
Тернопільська	1643,6	Закарпатська	1831,6
Закарпатська	1511,3	Чернівецька	1645,0
Чернівецька	1421,6	Херсонська	1642,1
Середнє значення по Україні, січень – квітень 2021 р.	2725,8	Середнє значення по Україні, січень – квітень 2022 р.	2981,7

Джерело: розраховано та складено автором за даними [8].

Обсяг надходжень до місцевих бюджетів єдиного податку в січні – квітні 2022 р., порівняно із базовим періодом, зріс у всіх регіонах країни, крім Донецької, Луганської, Херсонської та прифронтових Запорізької та Чернігівської обл. Разом із тим, у зазначених регіонах рівень виконання річного плану зі збору єдиного податку не перевищував 30% (за винятком Чернігівської обл.).

Загалом у звітному періоді місцевими бюджетами було акумульовано єдиного податку на 1,6 млрд грн більше, ніж у базовому періоді. Попри те, ймовірно все ж є зниження обсягів його надходжень у подальші податкові періоди, зважаючи на можливість із 01.04.2022 р. до припинення або скасування воєнного (надзвичайного) стану на території України:

- ✦ фізичних осіб – підприємців – платників єдиного податку першої та другої групи не сплачувати єдиний податок;
- ✦ сплати єдиного податку в розмірі 2% (замість 5%) платниками єдиного податку третьої групи.

Разом із тим, зважаючи на можливість переходу фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб, в яких протягом попереднього календарного року обсяг доходу не перевищує 10 млрд грн, на сплату єдиного податку третьої групи платників єдиного податку за ставкою 2%, у наступному податковому періоді очікується подальше суттєве скорочення надходжень до бюджету податку на прибуток, ПДВ та низки інших платежів (довідково: станом на 31.03.2022 р. підприємцями подано майже 150,5 тис. заявок (19,9% – від юридичних осіб та 80,1% – від фізичних осіб – підприємців) на перехід на сплату 2% єдиного податку).

У січні – квітні 2022 р. спостерігалось значне зниження ролі акцизного податку у формуванні дохідної частини місцевих бюджетів. Так, якщо у січні – квітні 2021 р. його частка в середньому по місцевих бюджетах становила 5%, то у звітному періоді – менше 3%. Разом із тим, мало місце зниження темпів зростання, порівняно з базовим періодом, акцизного

Структура надходжень до загального фонду місцевих бюджетів у січні – квітні 2021 р. і січні – квітні 2022 р., %

Область	Податок на доходи фізичних осіб			Єдиний податок			Податок на прибуток підприємств приватного сектора економіки			Акцизний податок			Плата за землю		
	Січень - квітень 2021 р.	Січень - квітень 2022 р.	Відхилення (+/-), в. п.	Січень - квітень 2021 р.	Січень - квітень 2022 р.	Відхилення (+/-), в. п.	Січень - квітень 2021 р.	Січень - квітень 2022 р.	Відхилення (+/-), в. п.	Січень - квітень 2021 р.	Січень - квітень 2022 р.	Відхилення (+/-), в. п.	Січень - квітень 2021 р.	Січень - квітень 2022 р.	Відхилення (+/-), в. п.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Вінницька	65,02	68,69	3,67	14,76	15,11	0,35	1,28	1,20	-0,08	5,00	2,98	-2,02	9,03	7,57	-1,46
Волинська	65,46	70,54	5,08	12,13	12,31	0,19	1,86	1,69	-0,17	5,84	3,27	-2,57	7,99	7,02	-0,97
Дніпропетровська	57,59	60,49	2,90	10,50	10,28	-0,22	5,21	3,07	-2,13	3,99	2,50	-1,49	14,79	11,99	-2,79
Донецька	73,97	78,81	4,84	7,71	7,12	-0,59	1,78	2,87	1,09	3,52	1,85	-1,67	8,37	6,10	-2,27
Житомирська	64,10	71,56	7,46	13,20	12,52	-0,67	0,97	0,74	-0,23	5,70	3,02	-2,68	8,63	6,01	-2,62
Закарпатська	64,63	71,40	6,77	13,72	12,92	-0,80	1,07	1,17	0,11	6,66	3,88	-2,78	7,97	5,43	-2,54
Запорізька	63,57	71,05	7,48	11,87	11,84	-0,02	1,98	2,34	0,36	4,64	2,83	-1,81	11,43	7,74	-3,68
Івано-Франківська	63,53	66,41	2,89	13,05	12,69	-0,37	1,52	1,99	0,48	5,66	3,32	-2,34	8,96	6,96	-2,00
Кілівська	59,61	65,79	6,17	15,43	17,42	1,99	2,95	1,81	-1,14	7,63	4,50	-3,13	7,82	5,47	-2,35
Кіровоградська	61,29	66,53	5,24	13,04	12,63	-0,42	1,51	0,81	-0,69	5,29	3,41	-1,89	13,58	11,57	-2,01
Луганська	71,90	83,31	11,41	11,16	8,11	-3,05	0,96	0,41	-0,55	3,21	1,39	-1,82	8,43	4,07	-4,36
Львівська	62,43	65,63	3,20	16,63	16,97	0,34	2,11	2,65	0,53	5,58	2,73	-2,85	6,94	5,39	-1,55
Миколаївська	67,74	74,86	7,12	12,94	12,40	-0,53	1,36	0,89	-0,47	4,64	2,72	-1,92	8,97	5,77	-3,20
Одеська	57,08	64,04	6,96	14,27	14,23	-0,03	1,95	1,35	-0,60	5,22	3,34	-1,87	14,48	11,34	-3,14
Полтавська	57,37	58,47	1,11	11,81	10,70	-1,10	4,43	3,54	-0,88	4,88	2,79	-2,09	10,55	7,97	-2,58
Рівненська	67,65	72,05	4,40	12,68	13,12	0,45	1,22	0,83	-0,39	5,32	3,07	-2,25	7,04	5,83	-1,21
Сумська	64,24	68,86	4,62	12,01	12,59	0,58	1,25	1,22	-0,03	4,36	2,54	-1,81	11,42	7,70	-3,72
Тернопільська	64,30	67,78	3,48	15,68	16,10	0,43	1,37	1,26	-0,11	5,32	3,20	-2,12	7,13	5,88	-1,25

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Харківська	57,43	61,48	4,05	17,36	19,32	1,96	1,61	0,98	-0,63	4,32	2,61	-1,71	10,92	6,46	-4,46
Херсонська	63,85	70,45	6,60	14,58	14,94	0,36	0,97	0,43	-0,53	6,38	3,91	-2,46	8,41	5,80	-2,61
Хмельницька	67,04	70,71	3,67	13,60	14,14	0,54	1,21	0,81	-0,40	4,58	2,76	-1,83	8,89	7,47	-1,43
Черкаська	60,79	64,93	4,13	15,96	16,30	0,33	1,37	1,13	-0,24	5,60	3,50	-2,10	11,03	9,08	-1,94
Чернівецька	62,71	68,01	5,30	14,81	14,33	-0,48	0,77	0,77	0,00	6,00	3,71	-2,28	9,22	6,80	-2,42
Чернігівська	60,32	68,63	8,31	13,56	13,77	0,21	1,31	0,76	-0,55	5,38	3,07	-2,31	12,05	8,31	-3,74
м. Київ	51,38	51,53	0,15	18,85	20,41	1,56	9,16	15,36	6,20	4,19	2,51	-1,68	10,10	5,51	-4,59
Середнє значення по країні	60,25	64,34	4,09	14,34	14,68	0,34	3,43	4,02	0,59	4,92	2,89	-2,03	10,37	7,42	-2,95

Примітка:

- частка зросла;
- частка знизилася.

Джерело: розраховано та складено автором за даними [8].

податку. Так, вказаний показник коливався в межах від 52% – у Донецькій обл. до 72,1% – у Дніпропетровській обл. А рівень виконання річного плану з акумулювання зазначеного податку в регіональному розрізі не перевищував 21% (максимальне значення – 20,5% – у Дніпропетровській та Кіровоградській обл., мінімальне значення – 14% – у Луганській обл.).

Крім того, упродовж досліджуваного періоду мало місце зниження обсягів збору місцевими бюджетами майнових податків. Зокрема, у звітному періоді плати за землю надійшло майже в півтора рази (-2,4 млрд грн) менше, ніж у базовому. Надходження від податку на нерухоме майно скоротилися майже у 1,2 разу (-387, 3 млн грн). Попри загалом низькі темпи виконання планового річного показника зі збору майнових податків місцевими бюджетами у січні – квітні 2022 р., лідерами за вказаним показником були області Західного регіону України та окремі області Центральної України (насамперед, Вінницька, Черкаська та Полтавська області). Натомість аутсайдерами – області Південно-східної та Східної України.

Окреслена ситуація є закономірною з огляду на те, що саме південно-східні та східні області України упродовж усього періоду повномасштабної війни були піддані найбільшим обстрілам з боку окупантів, внаслідок чого на зазначених територіях було втрачено доступ до значної кількості земельних ділянок та об'єктів нерухомості. Зважаючи на те, що пунктом 69.14 підрозділу 10 Перехідних положень Податкового кодексу України тимчасово (на період з 01.03.2022 р. по 31.12 року, наступного за роком, у якому припинено або скасовано воєнний, надзвичайний стан) скасовані нарахування та сплата плати за землю за земельні ділянки, що розташовані на територіях, де ведуться (велися) бойові дії, або на територіях, тимчасово окупованих збройними формуваннями Російської Федерації (а пунктом 69.22 підрозділу 10 Перехідних положень Податкового кодексу України регламентована аналогічна до вищезгаданої норма щодо податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, а також об'єкти нежитлової нерухомості), очікуваним є й подальше зниження обсягів надходжень до місцевих бюджетів низки регіонів України майнових податків.

За 4 місяці поточного року зниження надходжень до місцевих бюджетів плати за адміністративні послуги сягнуло 180,2 млн грн порівняно із січнем – квітнем 2021 р. Ця тенденція об'єктивно зумовлена, по-перше, значним переміщенням (і внутрішнім, і зовнішнім) суб'єктів економіки, які, власне, і є споживачами адміністративних послуг, з територій де ведуться бойові дії, а по-друге, падінням попиту на адміністративні послуги в перші місяці війни.

Динаміка збору податку з доходів фізичних осіб у розрахунку на 1-го мешканця, грн

Область	Січень – квітень 2021 р.	Область	Січень – квітень 2022 р.
м. Київ	3033,8	м. Київ	3186,3
Київська	2042,7	Дніпропетровська	2496,0
Дніпропетровська	2032,9	Київська	2230,5
Донецька	1838,0	Полтавська	2183,0
Полтавська	1832,3	Львівська	2038,0
Запорізька	1784,5	Запорізька	2011,9
Харківська	1664,0	Донецька	1958,8
Миколаївська	1564,9	Миколаївська	1892,2
Львівська	1551,5	Одеська	1799,7
Одеська	1518,4	Житомирська	1792,6
Сумська	1468,2	Хмельницька	1747,4
Чернігівська	1450,1	Харківська	1737,4
Хмельницька	1421,9	Вінницька	1722,0
Вінницька	1390,2	Кіровоградська	1706,6
Кіровоградська	1383,0	Луганська	1700,9
Житомирська	1379,4	Черкаська	1688,2
Черкаська	1379,3	Сумська	1643,2
Рівненська	1280,2	Чернігівська	1637,7
Луганська	1278,9	Рівненська	1553,2
Волинська	1221,4	Волинська	1533,0
Херсонська	1141,4	Івано-Франківська	1385,6
Івано-Франківська	1083,2	Тернопільська	1323,5
Тернопільська	1056,9	Закарпатська	1307,7
Закарпатська	976,7	Херсонська	1156,9
Чернівецька	891,5	Чернівецька	1118,7
Середнє значення по Україні, січень – квітень 2021 р.	1642,3	Середнє значення по Україні, січень – квітень 2022 р.	1918,4

Джерело: розраховано та складено автором за даними [8].

ВИСНОВКИ

Лібералізація оподаткування, суттєве зниження ставок низки податків та зборів – з одного боку, та втрата значної кількості суб'єктів господарювання (у т. ч. внаслідок окупації), а з ними й їх потенціалу щодо сплати податків, зниження ділової активності суб'єктів економіки, паніки та невизначеності щодо їх діяльності в короткостроковій перспективі, які мали місце на тлі повномасштабного військового вторгнення Росії проти України, – з іншого боку, результувалися:

- 1) звуженням податкової бази;
- 2) зниженням питомої ваги регіонів, де велися чи ведуться активні бойові дії, у доходах загального фонду місцевих бюджетів України;
- 3) зростанням бюджетотворювальної ролі ПДФО та, відповідно, зниженням питомої ваги акцизного податку та плати за землю в

- усіх регіонах України, а також зниження частки єдиного податку в майже половині регіонів;
- 4) недовиконанням річних розписів зі збору податку на прибуток (у половині регіонів країни зібрано менше 30% від річного плану, з них у трьох регіонах – менше 20%);
 - 5) значним зниженням ролі акцизного податку у формуванні дохідної частини місцевих бюджетів;
 - 6) значним зниженням ролі плати за землю у формуванні дохідної частини місцевих бюджетів.

Оскільки існує значний ризик того, що в короткостроковому періоді бойові дії не закінчаться, органам влади й експертним колам важливо побудувати політику більш адресного надання бюджетно-податкових пільг. Разом із тим, актуальним є питання перегляду та коригування планових показників бюджет-

**Структура місцевих податків і зборів у доходах місцевих бюджетів України у січні – квітні 2021 р.
і січні – квітні 2022 р.**

Область	Єдиний податок			Нерухоме майно			Плата за землю		
	Січень – квітень 2021 р., %	Січень – квітень 2022 р., %	Динаміка (+/-), в. п.	Січень – квітень 2021 р., %	Січень – квітень 2022 р., %	Динаміка (+/-), в. п.	Січень – квітень 2021 р., %	Січень – квітень 2022 р., %	Динаміка (+/-), в. п.
Вінницька	56,87	61,22	4,35	8,06	7,85	-0,21	34,78	30,67	-4,11
Волинська	54,28	58,12	3,84	9,60	8,43	-1,18	35,76	33,12	-2,64
Дніпропетровська	38,02	42,50	4,48	7,91	7,50	-0,41	53,56	49,60	-3,96
Донецька	44,43	50,29	5,86	7,11	6,43	-0,68	48,26	43,11	-5,15
Житомирська	55,47	62,19	6,72	7,96	7,73	-0,23	36,29	29,85	-6,44
Закарпатська	58,40	64,16	5,75	6,92	7,43	0,51	33,93	26,95	-6,98
Запорізька	47,37	56,89	9,52	6,76	5,72	-1,04	45,62	37,20	-8,42
Івано-Франківська	54,03	58,68	4,65	7,94	7,91	-0,03	37,09	32,22	-4,88
Київська	57,32	67,38	10,06	13,19	11,06	-2,13	29,05	21,17	-7,88
Кіровоградська	46,42	49,18	2,76	4,92	5,47	0,55	48,33	45,08	-3,25
Луганська	52,90	63,20	10,31	6,71	4,67	-2,03	39,98	31,75	-8,23
Львівська	63,02	67,22	4,20	9,89	10,33	0,44	26,30	21,37	-4,94
Миколаївська	53,83	62,69	8,86	8,50	7,86	-0,64	37,32	29,17	-8,15
Одеська	43,86	50,06	6,20	10,67	9,26	-1,41	44,52	39,88	-4,64
Полтавська	48,81	52,65	3,84	7,22	7,82	0,60	43,62	39,21	-4,41
Рівненська	58,45	63,90	5,45	8,88	7,53	-1,35	32,46	28,38	-4,08
Сумська	48,79	59,33	10,53	4,63	4,23	-0,39	46,39	36,27	-10,11
Тернопільська	61,28	65,58	4,30	10,49	10,05	-0,45	27,87	23,95	-3,92
Харківська	56,07	69,68	13,61	8,25	6,57	-1,68	35,26	23,29	-11,97
Херсонська	57,32	66,14	8,82	9,33	7,95	-1,38	33,05	25,69	-7,37
Хмельницька	56,22	60,84	4,62	6,75	6,70	-0,04	36,75	32,13	-4,62
Черкаська	54,54	59,15	4,62	7,56	7,60	0,04	37,68	32,97	-4,70
Чернівецька	57,86	62,50	4,64	5,71	7,40	1,68	36,03	29,68	-6,35
Чернігівська	50,00	59,25	9,26	5,28	4,76	-0,52	44,45	35,75	-8,70
м. Київ	55,99	69,74	13,74	13,44	10,89	-2,55	30,01	18,82	-11,19
Разом	52,27	60,48	8,20	9,46	8,45	-1,00	37,79	30,58	-7,21

Примітка:

- частка зросла;
 – частка знизилася.

Джерело: розраховано та складено автором за даними [8].

них надходжень з урахуванням поточної економічної та бізнес-ситуації в кожному конкретному регіоні та навіть громаді (зокрема на Правобережжі). ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Сторонянська І. З., Бенювська Л. Я. Економіка регіонів в умовах коронакризи: тенденції розвитку та їх вплив на податкові доходи місцевих бюджетів. *Економіка України*. 2021. № 5. С. 59–77.
DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2020-2-1>

2. Вінницька О. А., Корнієнко Т. О., Чвортко Л. А. Місцеві податки як джерело доходів місцевих бюджетів. *Інтернаука. Серія «Економічні науки»*. 2021. № 11. Т. 1. С. 18–24.
DOI: 10.25313/2520-2294-2021-11-7675
3. Мельник М. І., Лещух І. В. Бюджетне фінансування як чинник розвитку дошкільної освіти в містах обласного значення Львівської області. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2018. № 3. С. 101–108. URL: [http://ird.gov.ua/sep/sep20183\(131\)/sep20183\(131\)_101_MelnykM,Leshchukhl.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20183(131)/sep20183(131)_101_MelnykM,Leshchukhl.pdf)

4. Павленко О. П., Лагно О. О. Теоретичні аспекти формування місцевих бюджетів України. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки»*. 2021. № 2-1. С. 46–50. DOI: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2021-2-8>
 5. Стащук О. Бюджетна ефективність територій в області децентралізації. *Економічний журнал Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2021. №1 (25), С. 98-104. DOI: <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2021-01-98-104>.
 6. Сторонянська І., Бея А. Особливості та проблеми здійснення громадського контролю виконання місцевих бюджетів територіальних громад. *Світ фінансів*. 2020. Вип. 4. С. 103–117. DOI: [10.35774/sf2020.04.103](https://doi.org/10.35774/sf2020.04.103)
 7. Таранюк Л. Дослідження ризиків внаслідок пандемії COVID-19 для бюджетної сфери та реального сектору економіки // Механізм синергетичної взаємодії інструментів економічної політики як драйвер стабілізації секторів економіки в контексті пандемії COVID-19 : монографія / за заг. ред. І. І. Д'яконової та І. В. Белової. Суми, 2021. С. 38–56.
 8. Система Відкритий бюджет (Open Budget). URL: <https://openbudget.gov.ua/local-budget>
- REFERENCES**
- Melnyk, M. I., and Leshchukh, I. V. "Biudzhethne finansuvannia yak chynnyk rozvytku doshkilnoi osvity v mistakh oblasnoho znachennia Lvivskoi oblasti" [Budget Financing as a Factor of Preschool Education Development in Cities of Oblast Significance]. *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy*, no. 3 (2018): 101–108. [http://ird.gov.ua/sep/sep20183\(131\)/sep20183\(131\)_101_MelnykM,Leshchukhl.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20183(131)/sep20183(131)_101_MelnykM,Leshchukhl.pdf)
- Pavlenko, O. P., and Lahno, O. O. "Teoretychni aspekty formuvannia mistsevykh biudzhetyv Ukrainy" [Theoretical Aspects of Formation of Local Budgets of Ukraine]. *Naukovyi visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i to-rhivli. Seriiia «Ekonomiczni nauky»*, no. 2-1 (2021): 46-50. DOI: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2021-2-8>
- "Systema Vidkrytyi biudzheth (Open Budget)" [Open Budget System (Open Budget)]. <https://openbudget.gov.ua/local-budget>
- Stashchuk, O. "Biudzhethna efektyvnist terytorii v oblasti detsentralizatsii" [Budget Efficiency of Territories within the Decentralization]. *Ekonomicnyi zhurnal Volynskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky*, no. 1(25) (2021): 98-104. DOI: <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2021-01-98-104>
- Storonianska, I. Z., and Benovska, L. Ya. "Ekonomika reh-ioniv v umovakh koronakryzy: tendentsii rozvytku ta yikh vplyv na podatkovyi dokhody mistsevykh biudzhetyv" [The Economy of the Regions of Ukraine under the Influence of the Challenges of the COVID-19 Pandemic]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 5 (2021): 59-77. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2020-2-1>
- Storonianska, I., and Belia, A. "Osoblyvosti ta problemy zdiisnennia hromadskoho kontroliu vykonannia mistsevykh biudzhetyv terytorialnykh hromad" [Features and Problems of Public Control over the Implementation of Local Budgets of Territorial Communities: According to the Results of Sociological Assessment]. *Svit finansiv*, no. 4 (2020): 103-117. DOI: [10.35774/sf2020.04.103](https://doi.org/10.35774/sf2020.04.103)
- Taraniuk, L. "Doslidzhennia ryzykiv vnaslidok pandemii COVID-19 dlia biudzhethnoi sfery ta realnoho sektoru ekonomiky" [Study of Risks Due to the COVID-19 Pandemic for the Public Sector and the Real Sector of the Economy]. In *Mekhanizm synerhetychnoi vzaiemodii instrumentiv ekonomichnoi polityky yak draiver stabilizatsii sektoriv ekonomiky v konteksti pandemii COVID-19*, 38-56. Sumy, 2021.
- Vinnytska, O. A., Korniienko, T. O., and Chvertko, L. A. "Mistsevi podatky yak dzherelo dokhodiv mistsevykh biudzhetyv" [Local Taxes as a Source of Local Budget Revenues]. *Internauka. Seriiia «Ekonomiczni nauky»*, vol. 1, no. 11 (2021): 18-24. DOI: [10.25313/2520-2294-2021-11-7675](https://doi.org/10.25313/2520-2294-2021-11-7675)